

és az eszközöket. De ilyen feltételek mellett az emberiség vajon egyáltalán az ég felé fordíthatja-e figyelmét, hiszen lényegileg az a földre szegeződik?

Ha ez mégis lehetséges, az nem lehet másként, csak két teljesen különböző módszer egyidejű vagy egymást váltogató alkalmazásával. Az egyik abban áll, hogy alaposan elmélyítsük az értelmi tevékenységet; hogy az értelem mindig többre is képes legyen, mint amire természete indítja; oly módon, hogy az egyszerű eszköz átadja helyét a gépek mérhetetlen rendszerének, melyek képesek az emberi tevékenységet felmenteni. Ezt egyébként a politikai és társadalmi szervezésnek kell megzilárdítania, hogy a gépesítés igazi rendeltetését betölthesse. Bizony ez veszélyes eszköz, hiszen a kifejlesztett gépesítés a misztika ellen fordulhat; sőt látszólag a teljesen kifejlesztett gépezet éppen visszahatás a misztikára. Az itt föllépő kockázatokkal szembe kell néznünk. A magasabb rendű tevékenység rászorul az alacsonyabbra. A magasabb rendűnek kötelessége az, hogy fölébressze és hagyja tevékenykedni az alacsonyabb rendűt, ha szükséges még védelmezze is. A tapasztalat azt mutatja, ha ez a két ellentétes, de egymást kiegészítő törekvés egységes és így mindenütt érvényesülve erősödik, akkor az egyik a másik hasznára van és képesek egymást megőrizni. Ennek forgása visszafordul és mindannak a javát is szolgálja, ami nélküle lett, sőt kifejezetten erősen ellene irányult. Bárhogyan is legyen ez a dolog, ezt az eszközt csak jóval később lehet alkalmazni, és ugyanakkor egészen más módszert is lehet követni.

Arról van tehát szó, hogy nem lehet remélni a misztikus lendület általános és közvetlen elterjedését, ez nyilván lehetetlen. Inkább az kell, hogy a kiváltóságok kis csoportja részesüljön a misztikus lendületben, amely önmagában még gyenge; ők aztán lelki közösséget alkotnának. Ez a közösség képes lenne megkísérelni, hogy mindegyik tagja, aki kivételes képességgel rendelkezik, egyeseket vagy többeket újjászüléssel megajándékozzon. Így erősödnék és folytatódnék a misztikus lendület addig a napig, amelyen az emberiség természetes anyagi feltételeinek alapvető megváltozása megengedné a lelki szempontból fontos gyökeres átforgalmódást. Ez lenne a nagy misztikusok által követett módszer. Csúpnán kényszerűségből, mivel másképp nem tehetek, túlárado energiájukat kolostorok vagy vallásos egyesületek alapítására fordították. Akkor pillanatnyilag nem tekintettek távolabbra. A szeretet lendülete, amely őket hordozta, arra szolgált, hogy az emberiséget Istenhez fölemelje és jelenlétükkel befejezze az isteni teremtetést. Ez csak Isten segítségével teljesedhet be, akinek ők eszközei voltak. Minden erejüket összpontosítaniok kellett a roppant nagy és nehéz, de körülhatárolt feladatra. Mások is csatlakoztak hozzájuk, másokkal együtt voltak, de mindennek egy irányba kellett tartania, mert hiszen Isten alkotta meg egységüket.

(Fordította FILA BÉLA)

DAG HAMMARSKJÖLD

ÚTJELEK

Dag Hammarskjöld 1905-ben született, 1953-tól volt az ENSZ főtitkára 1961-ben bekövetkezett haláláig. (Korábban közgazdász, a Svéd Nemzeti Bank elnöke, majd a svéd kormány tagja volt.)

„Útjelek” című naplóját — amelyből itt szemelvényeket közlünk — New York-i házában találták meg, egy levél kíséretében, amelyben hozzájárul az esetleges kiadáshoz.

A könyv (Vägmärken, 1963. Bonniers Förlag) egyáltalán nem foglalkozik politikával vagy történelemmel, egyetlen célzást sem tesz a földkerekségnek azokra az eseményekre, amelyeknek forgatagában a szerző élt. A napló a lélek belső istenkeresésének állomásait követi. Hammarskjöld nem egyetlen megrázó élmény hatására tért meg. Megtérése egész életén át tartó folyamat volt, az élet értelmének, a lét titkának keresésétől jutott el oda, hogy „megadta magát” Istennek, elfogadta sorsát, és életét egészen az emberek önzetlen szolgálatára szentelte. A „falak” 1954 táján omlanak le. Ekkortájt átírja-összerendezi addigi jegyzeteit, s a Szent-

írás meg a misztikusok (főleg Szent Ágoston, Keresztes Szent János és Eckhart Mester) nyomán kutatni kezdi a megtestesülés, a kereszthalál és a feltámadás titkát, az embernek Istennel egyesülő életét.

A könyv megjelenése váratlanul nagy viharokat kavart föl. Több kritikusa megvádolta: a napló egy magányos ember hiú öntetszelgése. Gőgjében nemcsak nagy embernek tartja magát, hanem egyenesen Krisztusnak: valamilyen messiási dicsfényt, legendát próbál rajzolni saját életútja köré. (Vö. Sven Stolpe: *Dag Hammarskjölds geistiger Weg*. Frankfurt 1964. Hjalmar Sunden: *Die Christusmeditationen Dag Hammarskjölds*. Frankfurt 1967.) — Úgy látszik, nincs az embernek olyan mélyről fakadó vallomása, életre-halálra tett tanúságtétele, amelyet félre ne lehetne magyarázni. Az Útjelekben szó sincs semmilyen gőgös istenkedésről. Útja: a léleknek az emberéleten át Isten felé vezető útja, a megtisztulása, a megvilágosodása és az egyesülése. Jegyzetei: ennek az útnak változatos, de mindig egy irányba mutató élményeiről adnak számot.

(L. L.)

1930

Sose csak a lábad alá nézz. Csak az talál rá a helyes útra, aki a messzi horizontra szögezi a tekintetét.

1952

Mutass nekem valamit, amiért meghalhatok...

*

A magányt nem az teszi rettenetessé,
hogy nincs, akivel megoszthatnám a terheim,
hanem az,
hogy nincs, akinek a terhét elvállalhatnám.

*

Amit kérek, az abszurd: hogy az életnek legyen értelme.
Amire törekszem, az lehetetlen: hogy az én életemnek találjam meg az értelmét.
Nem merem elhinni, nem tudom, valaha is képes leszek-e elhinni: hogy nem vagyok egyedül.

*

A jóság olyan egyszerű: mindig másokért élni, sose a magunk hasznát keresni.

*

1953

Végső elemzésben mit jelent az „áldozat” szó? Vagy éppen az „ajándék”? Aki-
nek nincs semmije, az nem adhat semmit. Az ajándék Istené — Istennek.

*

Aki megadta magát Neki, az tudja, hogy az Út a Kereszten végződik —
még akkor is, ha kezdetben a genezáreti örömujjongáson vagy a jeruzsálemi
győzelmes bevonuláson át vezet.

*

Szabad az, aki képes föllátni, és mindent maga mögött hagyni — anélkül,
hogy visszanézne. Aki képes Igent mondani.

*

Egy földi táj is énekelhet Istenről, egy emberi test a Lélekről.

A hiten kívül senki sem lehet alázatos. A gyöngé és a farizeus maszkot visel. Csak az alázat arca födetlen.

A hiten kívül senki sem lehet büszke. Az éretlen lelkű emberek hiúsága egyik változatában sem igazi büszkeség.

Csak a hitben élő ember lehet alázatos és büszke: egyszerre élem és tudom azt, hogy Istenben semmi vagyok, de Isten bennem van.

Széthullik az életed, ha, bármilyen kérdésben, a magad javára döntesz.

1954

És akkor megláttam, hogy fal sohasem létezett: hogy a „hallatlan” itt van és ez az az; nem másutt valami más. Hogy a „fölejánlás” itt van és most, mindig és mindenütt.

Hogy a „megadásom” ennyi: azzá leszek, amit Isten ad önmagából, önmagának, bennem.

„A hit Istennek és a léleknek a házassága.” (Keresztes Szent János)

A hit él: tehát nem írható körül, még kevésbé azonosítható azokkal a formulákkal, amelyekkel megpróbáljuk megragadni a lényegét.

„Sötét éjszakában”: a Lélek Sötét Éjszakája: olyan sötét, hogy még a hitre sem találunk rá benne. A Getszemáni éjszaka ez, amikor az utolsó barátok is elaludtak, mindenki más a pusztulásod várja, és Isten *hallgat*, amint a Házasság létrejött.

A múlt hajtása s a jövővel viselős: a jelen pillanat mindig az örökkévalóságban létezik: az örökkévalóságban, az időnek és az időtlen hitnek metszéspontjában: ezért szabad a múlttól és a jövőtől.

Te, aki fölöttünk vagy
Te, aki egyikünk vagy
Te, aki *vagy* —
mibennünk is,
Hadd láthassanak mindnyájan téged — én bennem is,
Hadd készíthessem elő a Te utadat,
Hadd köszönjem meg neked mindazt, ami történik velem,
Hadd figyelhessek mindig mások szükségére,
Tarts meg szeretetedben,
ahogy kívánságod szerint én is megtartok mindenkit az enyémben.
Hadd irányuljon bennem minden a Te dicsőségedre,
Ne essem sohasem kétségbe.
Mivel kezded oltalmában vagyok,
s tiéd minden hatalom és jóság.

Adj tiszta szívet — hogy láthassalak téged,
Alázatos szívet — hogy hallhassalak téged,
Szerető szívet — hogy szolgálhassak neked,
Hívó szívet — hogy elmerülhessek benned.

1955

Előtted alázatban, veled a hitben, benned békeességben.

*
Már megint a magad javára választottál — és ezzel a káosznak nyitottál kaput. Káosszá változol, valahányszor Isten keze nem nyugszik a fejed fölött.

*
Aki egyszer Isten keze alá került, elvesztette az ártatlanságát: átéli a pusztulás egész romboló erejét, amely fölszabadul abban a pillanatban, amikor engedünk a kísértésnek.

De ha figyelme odaáttra és odaföltre irányul, akkor mindennél erősebbé lesz, Isten erejével, aki benne van, mert ő is Istenben él már. Erős és szabad, mert maga nem is létezik többé.

*
Nem elég naponta Isten oltalmába ajánlanod magad. Csak egyetlenegy számít: *egyedül* Isten oltalmában élni. A hűségnek bármilyen megosztása kaput nyit az ábrándozásnak, a kicsinyes fecsegésnek, a kicsinyes fölényeskedésnek, a kicsinyes rosszindulatnak — halál-ösztönünk minden kicsinyes fullajtárjának.

*
A fény elhamvadt az alacsony felhőkben. A hulló havat fölította a homály. A csöndbe burkolt ágak átöleltek a békéjünkkel. Ahogy így a korlátok leomlottak, újra elcsodálkoztam: hogy *én* létezem.

*
Egy régi sejtalem, amelynek óriási jelentőségét csak mostanában fogtam fel: A Szerelmes arra vágyik, hogy tökéletessé tegye Szerelmesét. Ehhez, többek között, az szükséges, hogy függetlenné tegye őt.

Isten azt kívánja, hogy függetlenek legyünk — ezt akkor érzük el, ha nem harcolunk többé a szabadságunkért — s így „visszahullunk” Istenbe.

*
Egyszer álmomban Istennel sétáltam a teremtés mélyeiben. Elmentünk falak mellett, s azok hátrahúzódtak. Kapuk mellett, s azok kinyílottak. Termeken át: a csöndnek, a sötétnek és az örömnök csarnokain át, a meleg fényben élő lelkek lakóhelyein — amíg ki nem nyílt körülöttünk a végtelenség. Itt már együtt repültünk mindnyájan, s újjászülettünk. Olyan volt, mint a víztükörre hulló esőcseppek hullámkörei, amelyek lassan belesimulnak a mély vizek nyugalmába.

*
A „misztikus tapasztalat”. Mindig: *itt és most* — abban a szabadságban, amely végtelenül tágas; abban a békében, amely a csöndnek a gyermeke. De ez a szabadság a tevékenységben rejtőzik, ez a csönd a többi emberek között található. A misztérium folytonos valóságát az fedezi föl, aki ezen a világon megszabadul az önszeretettől. Békésen és biztosan növekszik abban, aki igenlő figyelemmel befogadja.

*
1956

„Lefekszem és békében alszom, hiszen te biztonságot adsz nekem, Uram” (Zsolt. 4,9). „Nyugodj meg az Úrban... föl ne gerjedj, nehogy Te vétkezzél” (Zsolt. 37,7—8).

Minden órában
szemtől szemben
szeretetével.
Ő mindent lát
de túlnéz mindenben
türelmesen.

Ő az igazság
de nem ítél meg
ha fényeink
őt tükröztetik
alázatban.

Lucifer akkor vált a gonoszság eszközévé, amikor először gratulált önmagának anygali viselkedéséhez.

*

Szenteltessék meg a Te neved,
ne az enyém,
Jöjjön el a Te Országod,
ne az enyém,
Legyen meg a Te akaratod,
ne az enyém,
Adj nekünk békét veled
Békét az emberekkel
Békét önmagunkkal,
És szabadíts meg a félelemtől.

*

1957

Nem te vagy az olaj, nem te vagy a levegő — pusztán a láng égő pontja, amelyből a fény születik.

Te vagy a lencse a fény sugarában. Csak úgy fogadhatod be és adhatod tovább, csak úgy birtokolhatod, mint a lencse.

Ha magadat keresed, a „te jogaidat”, akkor meggátolod az olajat és a levegőt, hogy találkozzanak a lángban, akkor elrabolod a lencse átlátszóságát.

A Szentség — maga a Fény, vagy belesemmisülésünk a fénybe, hogy az megszülethessék. Belésemmisülésünk, egy pontba összegyűjtve a fényt, hogy újból szétszóródhasson.

*

Magunknak megbocsátani? — Nem, ez képtelenség. *Meg kell kapnunk* a bocsánatot. De csak akkor hihetjük, hogy ez lehetséges, ha mi magunk képesek vagyunk megbocsátani.

*

Ne keresd a halált. A halál majd rádtalál. Azt az utat keresd, amely beteljesüléssé avatja a halált.

*

Testednek meg kell ismerkednie a halálával — minden lehetséges formájában és fokozatában — mint egy természetes, közeli és érzelmileg közömbös lépéssel azon az úton, amely az életedre egyedül méltó célod felé vezet.

*

1958

A hit „Isten házassága a lélekkel”.
E hitben eggyé válsz Istennel,
és Isten egészen benned van,
és egészen benne van számodra azokban, akikkel találkozol.
E hittel az imában leszállsz mélyeidbe, hogy találkozz a Másikkal,

ennek az egységnek erejében és fényében,
s lásd, hogy minden, mint te magad, egyedül Isten előtt áll,
és minden tettet: tudatos teremtés, mert ember vagy, felelős ember,
de annak a tudat fölötti erőnek irányítása alatt, mely az embert teremtette.
Független vagy a dolgoktól, de olyan tapasztalatot szerzel bennünk,
amely fölér a kinyilatkoztatás tisztaságával és világosságával.
Ha hitedben Isten valóban házasságra lépett a lélekkel,
akkor mindennek van értelme.
Úgy élj tehát, hogy fölhasználhasd azt, amit reád bíztak.

*

Az alázat éppúgy ellentéte a megalázkodásnak, mint a fölénynek. Aki alá-
zatos, az *nem hasonlítja össze magát* semmivel. Biztos önmaga valóságában,
ezért sem jobb vagy rosszabb, sem nagyobb vagy kisebb, mint bármi más a
mindenségben. Egyszerűen *van*. Semmiség — mégis egy mindennel. Ebben az
értelemben az alázat az abszolút megsemmisülés.

Semminek lenni az alázat megsemmisülésében, mégis az elhivatottság tu-
datával összegyűjteni minden súlyunkat és energiánkat a feladatok teljesítésére.
Adni az embereknek azt, ami tőlünk telik: az alkotásunkat, a költészetet vagy
a művészetet; és elfogadni, egyszerűen és szabadon, mindazt, ami hozzánk tan-
tozik. A dicséret és a gyalázkodás, a siker és a rosszindulat szelei egyaránt
nyomtalanul fújnak keresztül az ilyen életen, s nem borítják föl az egyensúlyát.
Ehhez segíts hozzá, Istenem.

*

A megbocsátás megszakítja az oksági láncolatot, mert az, aki megbocsát
neked — szeretetből —, magára veszi a te cselekedeted következményeit. A meg-
bocsátás ezért mindig áldozattal jár.

Önmagad megszabadulásáért mások áldozatával kell fizetned. Ennek ára
viszont az, hogy amikor rád kerül a sor, neked is készen kell állnod mások
megszabadítására, bármit kívánjon is ez tőled.

*

1960 karácsony

Mennyire szükséges, hogy karácsony kövesse az adventet! Aki a jövőbe lát,
az tudja, hogy a jászol a Golgotán áll, és a keresztet már Betlehemben fölállí-
tották.

*

1961 pünkösd

Nem tudom, Ki — vagy mi — kérdezett meg, nem tudom, mikor. Még a
válaszomra sem emlékszem. De egyszer biztosan Igent mondtam Valakinek —
vagy valaminek — és attól az órától bizonyos voltam benne, hogy a létnek van
értelme, s ezért az én életemnek is van célja — a lemondásban.

Ettől az órától tudtam, mit jelent, hogy „ne nézzetek hátra” és hogy „ne
törődjete a holnappal”.

Válaszom Ariadne fonalával az élet labirintusán keresztül eljutottam egy
új helyre és időbe. Ráésméltem arra, hogy az Út olyan győzelemhez vezet,
amely katasztrófa, olyan katasztrófa, amely győzelem. Hogy fölemelkedésünk
egyetlen lehetősége megaláztatásunk mélyeiben rejlik. Ezután a „bátorság” szó
elvesztette jelentőségét, mivel nem maradt semmi, amit elvehetnének tőlem.

Amint továbbhaladtam az Úton, lépésről lépésre, szóról szóra megtanultam
azt, hogy az evangélium minden mondása mögött *egyetlen* ember és *egyetlen*
tapasztalat áll. Imádságában is, hogy ha lehetséges, múljék el tőle a pohár,
ígéretében is, hogy mégis kiíssa. A keresztien elhangzott minden szava mögött is.

*

Irgalmazz
nekünk
irgalmazz
erőfeszítéseinknek,
hogy szeretetben és hitben,

igazságban és alázatban
követhessünk téged:
önzetlenül, kitartóan és bátran.
És találkozzunk veled
a csöndben.

Adj nekünk
tisztá szívet,
hogy láthassunk téged,
alázatos szívet,
hogy hallhassunk téged,
szerető szívet,
hogy szolgálhassunk téged,

hívó szívet,
hogy elmerülhessünk benned.
Nem ismerlek téged,
de a tiéd vagyok,
Nem birtokollak téged,
De Te nekem adtad magad
Te...

Mindenható...
bocsásd meg
kételyeim,
haragom,
büszkeségem.

Irgalmad
alázzon meg,
szigorod
emeljen föl.

(Fordította LUKÁCS LÁSZLO)

BENEY ZSUZSA VERSEI

Három fafaragás

ADÁM ÉS ÉVA

E szemek nem tükrözik a világot.
E nézés nem válaszként született.
A szár vezette a tekintetet
a gyökérből, a földből, a homályból
a szíromig, hol ív s rács lett a távol,
és valóság, mi benne rejtezett.
E bimbózó, még harmatos szemek
formákat metszenek a fény porából
s új partok közt örvénylik az anyag.
Az egymásban folyó lét megszakad.
Új medret tör a férfi-áradás,
az asszonyi szem sötét kútba mélyed,
önmagán szűri át a messzeséget.
Forrás, gyöngyözi a föld bánatát.

KRISZTUS

Szemeiben mindaz a fájdalom
összegyűlt, mi rászakadt a világra,
s mi belőle nőtt ki, mint fából ága
most nem tud áttörni a héjakon.
Mert a kinti fény vakítón s vakon
e két kőkemény szemgolyóba zárja
mindazt mi látható — mi önmagába
zárva a múlt gömbjében forog.
Feltörhetetlen és kiolthatatlan.
E szemek mélyén világos pokolban
izzik a múlt, meggyűrődött jelen.
És nincs más út az áradó sötétbe
mint eltűnni megcsúszó partra lépve
a szenvedés vak útvesztőiben.

GYERMEK-MADONNA

De e gyermek-szem — ez még elmerül
a tarka látvány mélyén a homályba,
jövője titkos katedrálisába,
hol a pillanat ívvé merevül
s az el nem hitt s az elképzelt belül
úgy fonódik mint fára inda szára,
s puha sejtjeire teste csodája:
korallcsontváz épül kegyetlenül.
Önmagában, mint a tajték a habban,
az önmagánál súlyosabb anyagban
így merül el a létezés maga.
És a rejtelmes szövedékbe zárva,
mint kőgomolyok közt csillanó lámpa
fénye dereng elfogyó mosolya.